

JAUNŪJŲ MOKSLININKŲ ARCHITEKTŲ KONFERENCIJA „K. ŠEŠELGIO SKAITYMAI-2009“ – TRADICIJOS TAŠOS KELYJE

Gintaras Stauskis

VGTV Urbanistikos katedra

Ilgamečio VGTV Urbanistikos katedros vedėjo profesoriaus Kazio Šešelgio vardo jaunųjų mokslininkų konferencijos „K. Šešelgio skaitymai“ istorija pradeda skaičiuoti jau antrąjį dešimtmetį. Pradėtos rengti Urbanistikos katedros profesoriaus Jurgio Vanago iniciatyva, konferencijos jau tapo tradicine ir įprasta Lietuvos jaunųjų architektūros mokslininkų bendravimo erdve. Plati konferencijos straipsnių tematika atspindi visą spektrą tyrimų, kurios šiuo metu vykdo Lietuvos ir kai kurių užsienio universitetų jaunieji tyrėjai.

Stingstanti šiandienos ūkio realybė pateikia daug iššūkių mums, universitetų mokslu bendruomenės nariams. Iš Architektūros mokslininkų visuomenė tikisi svaraus įnašo į tvarios plėtros planavimo procesus, kurie gali turėti didelės įtakos gerinant šalies ūkio būklę, viešųjų paslaugų ir gyvenamosios aplinkos kokybę. Esminius darnios raidos principus ir iš jų išplaukiančias mokslo tyrimų ir praktinių pritaikymų kryptis nagrinėja viso pasaulio, taip pat ir Europos Sąjungos mokslo centrai. Šie strateginiai principai, kurie yra svarbios architektūros mokslo plėtojimo gairės, konkrečiai ir išsamiai aprašyti šiuose Europos Sąjungos ir Lietuvos dokumentuose:

1. Europos urbanistikos chartija¹, 1992 m.;
2. Leipzigo chartija dėl darnaus Europos miestų vystymo², 2007 m.;
3. Lietuvos Architektūros politikos krypčių aprašas³, 2007 m.;
4. Europos Sąjungos Tarybos pranešimas „Tarybos išvadų dėl Architektūros ir kultūros įnašo tvariam vystymuisi projektas“⁴, 2008 m.

5. Bristolio susitarimas tvarių Europos bendruomenių klausimu⁵, 2005 m.

6. Europos Kraštovaizdžio konvencija, 2000 m., įsigaliojo nuo 2002 m. kovo 1 d.⁶

Šiuose dokumentuose suformuluoti strateginiai principai nurodo pagrindines kryptis, kuriomis, reaguodami į šiandienos iššūkius, iš vienos pusės, ir išlaikydami ilgalaikes perspektyvas, iš kitos pusės, turėtų dirbti architektai mokslininkai. Atgaivinkime atmintyje šiuos principus, sugrupuotus pagal susiformavusias mūsų konferencijos dalyvių straipsnių temines kryptis:

I. Teoriniai miestų planavimo klausimai – miesto gyvybingumas turi būti palaikomas išsaugant savito urbanistinio modelio ypatumus; bendruomenėms turi būti užtikrinta sveika, saugi, maloni gyvenamoji aplinka; viešosios erdvės turi būti saugomos ir plečiamos kaip neatšiejama didmiesčių plėtros dalis ir bendruomenių formavimosi pagrindas; didmiesčių centrai turi būti sugotini kaip Europos kultūrinis palikimas.

II. Bendrieji architektūros ir teritorijų planavimo klausimai: darnios miestų plėtros įgyvendinimas šiandienos visuomenėje; saugus ir sveikas būstas; būstų įvairovė ir pasirinkimo galimybė; nepasiturinčių visuomenės narių apsauga; susiformavusių gyvenamųjų struktūrų išsaugojimas; sveiko aktyvaus poilsio galimybių plėtojimas.

III. Gamtinės aplinkos ir kraštovaizdžio klausimai – miestas turi būti traktuojamas kaip vientisa ekosistema; turi būti puoselėjamos žaliosios zonos siekiant išlaikyti visuomenės ryšį su gamta miestų viešosiose erdvėse; gamtinės aplinkos puoselėjimas yra būdas skatinti bendruomenių dalyvavimą kuriant miestą ir pasididžiavimą savo gyvenamąja aplinka; turi būti atsakomybė už ribotą gamtos išteklių naudojimą; turi būti priimti taršos poveikį mažinantys architektūros sprendiniai.

¹ *The European Urban Charter*. Strasbourg, Council of Europe. Publishing and Documentation Service. 1993. ISBN 92-871-2345-4.

² *Leipzig Charter on Sustainable European Cities*. Leipzig, 24/25 May 2007.

³ *Lietuvos Architektūros politikos krypčių aprašas*. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija. Vilnius, 2008.

⁴ *Europos Sąjungos Tarybos pranešimas „Tarybos išvadų dėl Architektūros ir kultūros įnašo tvariam vystymuisi projektas“*. Nr. 12413/08 CULT 89 ENV 502. Briuselis, 2008 08 20.

⁵ *Bristolio susitarimas tvarių Europos bendruomenių klausimu*. Bristolis, 2005.

⁶ Europos kraštovaizdžio konvencija, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=189933

IV. Miestų architektūrinio paveldo klausimai – urbanistinį palikimą reikia integruoti į šiandienos gyvenimą ir įtraukti į bendrą planavimo procesą kaip vieną iš pagrindinių sudedamųjų dalių; būtina skatinti ir atgaivinti senuosius amatus; urbanistiniam palikimui išsaugoti reikalinga įstatymų bazė, visuomenės informavimo ir bendradarbiavimo politika.

V. Mobilumo sistemos miestuose – darnaus mobilumo sistemų plėtojimas miestuose: labai svarbu sumažinti eismą, ypač nuosavų automobilių. Mobilumą reikia organizuoti taip, kad būtų skatinamas miesto gyvybingumas, o judėjimo būdą galima būtų pasirinkti laisvai. Gatvė turi būti atgaivinta kaip viešoji erdvė ir gražinta visuomenei.

Prie jau komentuotų iššūkių šiandienos ūkio sunkmečio realybė neišvengiamai ir akivaizdžiai prideda kai kurias universaliausias aktualijas. Tai – taupaus ir sveiko būsto, racionalių urbanistinių kompleksų, atsinaujinančiųjų energijos išteklių pritaikymo, racionalaus ir sveikesnio susisiekimo klausimai. Šie klausimai nėra vien tik politiniai šūkių, kaip neretai manyta menamai kylant ūkiui, o tai jau yra neišvengiama šiandienos būtinybė. Nuosekliai dirbdami šiomis kryptimis tikrai būsimie įdomūs ir aktualūs Europoje, o svarbiausia – naudingi savo piliečiams.

Galime pasidžiaugti, kad, nežiūrint staigaus ir netikėto piniginių išalų, sukrėtusio ir mūsų konferencijos rengimą, šių metų pranešimų leidinyje atspindėta jaunųjų tyrėjų mokslo pažanga tampa reikšminga konferencijos metraščio dalimi. Vienuoliktosios „K. Šešelgio skaitymų“ konferencijos leidinys yra jau penktasis ir antrą kartą išleidžiamas recenzuotų straipsnių rinkiniu. Šiemet jis tapo ir periodiniu, tai yra tęstiniu, vieną kartą per metus išleidžiamu mokslo leidiniu. Jaunųjų autorių straipsniuose tęsiama ir plėtojama „K. Šešelgio skaitymų“ tradicija – plati nagrinėjamų temų sklaida būdinga skirtinguose mokslo tyrimų etapuose esančių autorių darbams.

Leidinyje pristatomi keturių Lietuvos universitetų tyrėjų darbai, taip pat mus praturtinę ir pradžiuginę autoriai iš kaimynės Latvijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų (žr. lentelę).

Trumpoje šio pirmojo vienuoliktosios konferencijos straipsnių apžvalgoje pabrėžiu jau kelintoje konferencijoje dalyvaujančių autorių tyrimų pažangą ir sveikinu debiutuojančius autorius. Ilgametis mūsų leidinio autorius **doc. dr. Jonas Jakaitis**, nagrinėdamas integruoto planavimo pritaikymą Lietuvoje, lyg natūraliai plėtoja mano mintis apie urbanistinio planavimo tyrimų aktualijas. Autorius pateikia konkrečias kryptis, kuriomis Europos Sąjungos planavimo dokumentai turėtų būti nuosekliai įgyvendinami, plėtojant tyrimus Lietuvoje.

Vis naujas Lietuvos uostamiesčio – Klaipėdos – plėtos problemas lapas po lapo atskleidžia **Eglė Truskauskienė (VGTU)**. Prieš trejus metus pradėjusi nuo bendro susiklosčiusios padėties aprašymo, autorė perėjo prie metodiško uosto ir miesto tarpusavio santykio analizavimo. Šių metų straipsnyje E. Truskauskienė pateikia originalius tyrimais pagrįstus teiginius ir išvadas apie miesto ir aplinkinių teritorijų sąspūstą pakliuvusį Klaipėdos uostą bei galimas išeitis iš tokios prieštaringos padėties. Šio tyrimo perspektyva yra labai svarbi Klaipėdai ir visai Lietuvai, taip pat ir plačiam Baltijos jūros regionui (BSR⁷). Autoriui linkiu savo disertaciniame darbe ir tolesnėje mokslo karjeroje konsoliduoti visus šia tema atliktus ir dabar vykdomus tyrimus, taip pat ir vykdomus už Lietuvos ribų.

Justinas Bučys (VGTU) pristato pirmąjį savo straipsnį. Dalyko ir nagrinėjamos problemos apibrėžimas leidžia iš autoriaus ateityje tikėtis analitinio temos plėtojimo aktualizuotomis tyrimo kryptimis.

Malonu mūsų konferencijos leidinyje pristatyti du **VDA** autorių straipsnius. Susiformavusių miesto urbanistinių struktūrų tankinimo klausimus kelia magistrantas **Algimantas Mačiulis**. Autoriui norisi palinkėti, kad nagrinėdamas iš pirmojo žvilgsnio aiškia ir pasaulio tyrėjų gana plačiai tyrinėtą problemą jis sugebėtų apčiuopti ir pagngrinti giluminius miesto vidinės plėtos ir tankinimo poveikio susiformavusioms bendruomenėms aspektus. Globalios architektūros pavidalus Vilniuje tiriančio **Romualdo Kučinsko** straipsnis demonstruoja operatyvią profesionalo reakciją į architektūros vyksmą šiandienos Lietuvos sostinėje, perkelia viešąją diskusiją į metodinio tyrimo lygmenį.

Jonas Abromas (KU), Albinas Mocevičius (VGTU), pirmaisiais savo pasirodymais konferencijoje apibrėžę tiriamus dalykus ir pateikę sukauptos medžiagos apžvalgą, šį kartą demonstruoja gana aiškias analitines linijas, pereidami nuo diferencijuotos analizės prie sintezuojančių pasiūlymų ir apibendrinimų. Nors tai suprantama, nesulaikomai įsisukus akademinį metų skaitikliui, tačiau autoriai akivaizdžiai demonstruoja vis didesnius tyrėjų gebėjimus, artinančius juos prie taip siekiamo daktaro laipsnio. **Jonas Abromas (KU)** pateikia trečiąjį straipsnį, kuriame nuosekliai tiria rekreacinę architektūrą Lietuvos pajūryje. Tikėtina, kad autorius tinkamai pasinaudos per darbo metus sukaupia tyrimų medžiaga ir pateiks daugiau sintezuojančių pasiekimų, gautų panaudojus konkrečias metodikos priemones, o tyrimo rezultatus bus įmanoma pritaikyti.

Tie, kas mūsų leidiniuose skaitė visus tris **Albino Mocevičiaus (VGTU)** straipsnius apie parkų meną, pastebėjo autoriaus pažangą nuosekliai plėtojant tyrimą apie Vilniaus

⁷ *Baltic Sea Region*

ir Lietuvos parkų bei sodų meną Vakarų Europos architektūros tendencijų kontekste. Tikėtina, kad iš chronologiškai vystomo darbo išeis pakankamai turininga istoriografinio pobūdžio disertacija.

Arne Riekstiņš, Rygos technikos universiteto Architektūros ir urbanistikos fakulteto tyrėjas, pristato iš pirmo žvilgsnio patrauklų urbanistinės aplinkos projektavimo eksperimentą naudojant skaitmenines technologijas. Autoriaus siūlomas išbandyti parametru modelis žada viliojančią galimybę įsitikinti, kiek teisūs buvo mūsų urbanistikos mokytojai sakydami, kad metalinės kompiuterio smegenys negali dirbtinai sintezuoti dviejų dalykų: džiazo ir urbanistikos.

KTU autorės Irina Matijošaitienė ir Indrė Gražulevičiūtė sujungė pajėgas (iš tiesų sveikintinas precedentas Lietuvoje!) tirdamos automobilių kelių kraštovaizdį nekilnojamojo kultūros paveldo aspektu. Abi autorės nuosekliai plėtoja tyrimą savo pasirinktose srityse, o šiame straipsnyje pristato bendro darbo eksperimentą, kuriame sėkmingai iškelia architektūros objekto aplinkos, šiuo atveju – kelio, kultūrinės vertės svarbą bendram komplekso tapatumo suvokimui.

Catherine Brown, JAV Maryland'o universiteto tyrėja, pristato labai atvirą dialogą su šiandienos Vilniaus urbanistine ir tūrine architektūra. Autorės išsakoma be atodairio statomų gatvių, beveidžių „dangoraižių“, spontaniškų priemiesčio „auglių“ ir apleistų viešųjų erdvių kritika, kurstoma nesenos karčios pačių Jungtinių Valstijų patirties, yra visai vietoje. Besaikės automobilizacijos miestui daroma žala, nors ir juntama, tačiau mažai suprantama daugeliui vilniečių, o architektai tuo klausimu miestiečiams savo nuomonės dar nepasakė.

Architektūros projektų ir konkursų temą jau trečiajame leidinyje pristato **Darius Linartas (VGTU)**. Įvairiais istori-

niais laikotarpiais parengtų architektūros projektų kaip intelektualinių vertybių panaudojimas mokslo, praktikos ir švietimo sklaidos tikslais veda autorių link šio žinių banko praktinio panaudojimo rekomendacijų.

Šiuolaikinio laikotarpio sakralinės architektūros bruožus tiriantis **Linas Krūgelis (VGTU)** neapsiriboja vien istorinės apybraižos metodais, tačiau gilinasi ir į lietuviškojo tapatumo apraiškas sakralinėje architektūroje. Pastatų kilmės iš jų gamtinės ir urbanistinės aplinkos tyrimas istoriniu pjūviu ir kiti galimi tyrimo plėtojimo metodai gali atvesti autorių prie atsakymų į daugelį jam iškilusių ir lig šiol neatsakytų klausimų.

Medienos, matyt, nuostabiausios tradicinės statybinės medžiagos, keliams ir klystkeliams architektūroje tyrinėti skirtas **Arnoldo Gabrėno (VGTU)** straipsnis. Debiutuojančiam autoriui linkiu išsamiau panagrinėti medį ir medienos naudojimą, apimant visus jos panaudojimo ir poveikio žmogui aspektus, nepraleidžiant ir šiandien vėl atgyjančių šios puikios medžiagos pritaikymo galimybių.

Visų architektūros mokslą plėtojančiųjų ir savo asmeniškai vardu labai dėkoju mūsų konferencijos rėmėjams, kurie, nežiūrint jiems patiems iškilusių grėsmių, parėmė mūsų renginį, ypač tinkamą šio leidinio išleidimą. Be jų pagalbos ši straipsnių rinkinį vargu ar rankose laikytume. Žvelgiant mokslo aspektu, tai yra puiki proga pradėti ir nuosekliai plėtoti abipusiškai naudingus mokslo ir praktikos bendradarbiavimo ryšius, visuotinai skatinamus Europos Sąjungos institucijų.

Visiems mūsų leidinio autoriams linkiu puikiausios kūrybinės sėkmės, gero tyrimų plėtojimo ir užbaigimo. Kviečiame mūsų leidinyje drąsiai debiutuoti naujus autorius, pateikiant tyrimus ir pozicijas išreiškiančius kokybiškus straipsnius. O mūsų konferencijos dalyviams linkiu gero darbo ir atvirų diskusijų.

Lentelė. Konferencijų dalyvių publikuoti straipsniai 2005–2009 m.

Straipsnių autorių mokykla	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.*	2009 m.*	Iš viso
Vilniaus Gedimino technikos universitetas	3	6	6	9	7	31
Kauno technologijos universitetas	4	4	1	2	1	12
Vilniaus universitetas	1	1	0	0	0	2
Klaipėdos universitetas	0	0	1	1	1	3
Vilniaus dailės akademija	0	0	0	0	2	2
Vytauto Didžiojo universitetas	0	0	0	1	0	1
Kiti dalyviai (tarp jų iš užsienio šalių)	1 0	0 0	3 0	0 0	2 2	6 (2)
Iš viso straipsnių	9	11	11	13	13	57

* Šiais metais išleisti recenzuojami konferencijos straipsnių leidiniai